

حیات روح خدا

حیات روح خدا / جلد دوم

بررسی دوران استادی امام خمینی علیه السلام در ستر تاریخ

تألیف: حمیدرضا باقری

سرشناسه: باقری، حمیدرضا، ۱۳۴۸ -

عنوان و نام پدیدآور: حاج آقا روح الله: بررسی دوران استادی امام خمینی در بستر تاریخ / تألیف حمیدرضا باقری؛
[برای] پژوهشکده تبلیغ و مطالعات اسلامی باقرالعلوم (ع)

مشخصات نشر: تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، شرکت چاپ و نشر بین الملل، ۱۴۰۱ -

مشخصات ظاهری: ۴۱۶، ج. ۲، مصور، عکس

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۰۴۸-۵۲-۵

وضعیت فهرست نویسی: فنیبا

عنوان دیگر: بررسی دوران استادی امام خمینی در بستر تاریخ.

عنوان دیگر: حاج آقا روح الله: دوران استادی امام خمینی (ع)

موضوع: خمینی، روح الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۴۸. -- سرگذشتنامه

موضوع: Khomeyni, Ruhollah, Leader and Founder of IRI -- Biography

رده بندی کنگره: DSR1576

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۴۲۰۹۲

شماره کتابشناسی ملی: ۷۵۴۸۰۱۰

شرکت چاپ و نشر بین الملل • پژوهشکده تبلیغ و مطالعات اسلامی باقرالعلوم (ع)

عنوان: حاج آقا روح الله / جلد دوم

بررسی دوران استادی امام خمینی (ع) در بستر تاریخ

تألیف: حمیدرضا باقری

ویراستار: سجاد نوروزنژاد

مدیر هنری: مهیار سپهری

نوبت چاپ: دوم، زمستان ۱۴۰۲

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۰۴۸-۵۲-۵

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: نوین

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

حاج آقا روح الله جلد ۲

۱۰۱۳۲۳۶

ریال ۲.۴۰۰.۰۰۰

دفتر مرکزی: تهران، میدان استقلال، سعدی جنوبی، پلاک ۲، طبقه ی سوم

تلفن: ۰۲۱. ۳۳۹۲۲۹۵۹ • شماره: ۳۳۱۱۸۶۰۲

فروشگاه مرکزی: میدان فلسطین، ضلع شمال شرق، پلاک ۴ و ۵

تلفن: ۰۲۱. ۸۸۹۲۱۹۸۰ • شماره: ۸۸۹۰۳۸۲۳

www.intlpub.ir • Email: intlpub@intlpub.ir

• همه حقوق محفوظ است.

- پیشگفتار ۱۱
- مقدمه مؤلف ۱۵
- محور زمان ۱۹

❖ فصل اول: اخلاق و قیام ۲۵

- معلم توحید (۱۳۱۶-۱۳۲۵) ۲۷
- دوره رضاخان ۲۷
- دوره محمدرضا شاه ۳۰
- ارتباط اخلاق توحیدی، نظام اندیشه توحیدی و مسائل اجتماعی اسلام ۳۴
- تالیف کتب اخلاقی در کنار تدریس ۴۰
- شرح چهل حدیث ۴۰
- سر الصلوة ۴۲
- آداب الصلوة (آداب نماز) ۴۲
- تصحیح کتاب المراقبات ۴۳

❖ فصل دوم: باز ما ذبح شدیم ۴۵

- جنگ جهانی دوم و اشغال ایران (۱۳۲۰-۱۳۲۵) ۴۷
- دوره استعمار نو ۴۷
- تلاشی دوباره برای برهم زدن بازی قدرت ۴۹
- بالاگرفتن جنگ جهانی دوم و حمله آلمان به شوروی ۵۱
- نشست متفقین برای تعیین سرنوشت ایران ۵۶
- دولت‌های بی ثبات و قحطی نان ۵۷
- مجلس در دوران اشغال ۶۲
- خروج متفقین از خاک ایران ۶۳
- کنفرانس تهران بدون اطلاع شاه ۶۳
- پایان جنگ جهانی دوم ۶۳
- بحران جمهوری‌های خودمختار در آذربایجان و کردستان ۶۴
- شکل‌گیری حزب توده ۶۶

❖ فصل سوم: تشکل برای اسلام ۷۳

❑ تغییرات حاصل از سیاست‌های فرهنگی - اجتماعی پهلوی (۱۳۲۰-۱۳۴۰) ۷۵

- کسروی‌گری ۸۹

❑ شکل‌گیری تشکل‌ها و احزاب اسلامی بعد از شهریور ۱۳۲۰ ۱۰۱

- کانون نشر حقایق اسلامی ۱۰۱

- هیئت قائمیه ۱۰۳

- کانون اسلام ۱۰۳

- انجمن تبلیغات اسلامی ۱۰۵

- جمعیت مبارزه با بی‌دینی و اتحادیهٔ مسلمین ۱۰۶

- حزب برادران و حزب‌الله شیراز ۱۰۸

- هیئت‌های علمیهٔ شهرها ۱۰۹

- سایر تشکل‌ها و احزاب ۱۰۹

❑ زاویه نگاه حاج آقا روح‌الله به فعالیت و اولویت‌ها ۱۱۰

❖ فصل چهارم: قیام‌الله ۱۱۳

❑ بازگشت ایت‌الله قمی به ایران و خزانة به‌هایش از حکومت (۱۳۲۲) ۱۱۵

- پیگیری حاج آقا روح‌الله و دیدار با آیت‌الله جردی برای حمایت از نامهٔ آیت‌الله قمی ۱۱۷

❑ کشف اسرار (۱۳۲۲) ۱۲۴

- میرزا علی‌اکبر حکمی‌زاده ۱۲۴

- انتشار اسرار هزار ساله و تکاپوی حوزویان برای پاسخ‌گویی ۱۲۷

○ انتشار کشف اسرار ۱۲۹

○ ویژگی‌های اسرار هزارساله و کشف اسرار ۱۳۳

- ساختار کلی و اهم مباحث کشف اسرار ۱۳۵

○ نیمه دوم کشف اسرار ۱۳۶

○ تبیین اندیشهٔ ولایت فقیه ۱۳۶

- مردم به خواب رفته ۱۳۹

❑ شکل‌گیری فدائیان اسلام و ترور کسروی ۱۴۲

- سید مجتبی نواب صفوی ۱۴۳

- ترور کسروی ۱۴۶

❑ نقدی بر کتاب‌ها و بحث‌های اخلاقی (۱۳۳۳) ۱۴۹

- شرح حدیث جنود عقل و جهل ۱۵۰

- راه نوشتن کتاب اخلاق ۱۵۰

❑ بهترین زمان برای قیام‌الله و اصلاح امور ۱۵۲

❑ سفر به عراق و دیدار با آیت‌الله قاضی (۱۳۳۳) ۱۵۵

❖ فصل پنجم: قم لشکر حق است ۱۵۹

○ دوران نه ساله زعامت آیات ثلاث (۱۳۱۵-۱۳۲۴) ۱۶۱

○ دعوت از آیت الله بروجردی برای زعامت حوزه قم ۱۶۷

- سوابق علمی و مبارزاتی آیت الله بروجردی ۱۶۷

- مطرح شدن آیت الله بروجردی برای زعامت حوزه قم ۱۷۴

- سفر درمانی آیت الله بروجردی به تهران ۱۷۹

○ زعامت آیت الله العظمی بروجردی بر حوزه قم (۱۳۲۴-۱۳۴۰) ۱۸۲

- ورود آیت الله بروجردی به قم ۱۸۲

- خانه پارک ۱۸۴

- شرکت حاج آقا روح الله در درس آیت الله بروجردی (۱۳۲۴-۱۳۳۰) ۱۸۶

- آیت الله بروجردی زعیم اول حوزه های شیعی ۱۹۱

- تلاش حاج آقا روح الله برای پرداخت شدن شهریه آیت الله بروجردی ۱۹۵

- حاج آقا روح الله، مشاور آیت الله بروجردی ۲۰۰

- شرکت در جلسه استفتای آیت الله بروجردی ۲۰۲

- ویژگی های شخصیتی آیت الله بروجردی ۲۰۳

○ اخلاص و بی توجهی به مقامات دنیوی ۲۰۳

○ زهد ۲۰۴

○ توجهات ویژه در مصرف وجوهات ۲۰۶

○ خدمات عمومی آیت الله بروجردی ۲۰۹

○ رعایت ظرافت های دینی و اخلاقی ۲۱۰

○ علاقه و ارادت به اهل بیت علیهم السلام ۲۱۲

- اقدامات اساسی آیت الله بروجردی در دوران زعامت ۲۱۳

○ نظام مند و مضبوط کردن امور مرجعیت ۲۱۳

○ فارسی نویسی، و ساده و عامه فهم بودن رساله عملیه ۲۱۴

○ توجه به اقصی نقاط جهان، با تأسیس مراکز فرهنگی خارج از کشور و اعزام مبلغ ۲۱۵

○ تقویت سنت اعزام مبلغ ۲۱۵

○ احیای تراث علمی شیعه ۲۱۶

○ توجه ویژه به مسئله وحدت اسلامی ۲۱۷

- احیای بحث در مورد احکام اجتماعی و سیاسی اسلام ۲۱۸

○ تدریس کتاب قضاء ۲۱۸

○ برنامه ریزی برای نیل به اهداف بزرگ ۲۲۰

○ اعمال ولایت ۲۲۱

○ تدریس ولایت فقیه از سوی آیت الله بروجردی ۲۲۳

○ تشکیل گروه تحقیقاتی درباره حکومت اسلامی از سوی شاگردان ایشان ۲۲۵

❖ فصل ششم: عرفان جهادی ۲۳۹

□ تدریس فلسفه (۱۳۰۷-۱۳۲۸) ۲۳۱

-گزینش شاگردان ۲۳۲

-دو درس فلسفه ۲۳۲

-مشى فلسفى و ویژگی‌های تدریس فلسفه حاج آقا روح‌الله ۲۳۷

-جو ضد فلسفه ۲۳۸

-تکفیر حاج آقا روح‌الله ۲۳۹

-نحوه برخورد با مخالفان ۲۴۱

-راه و صول، نه مقصد ۲۴۴

-جایگاه و نسبت میان علوم فقه، اخلاق و حکمت در مفاهیم دین و کارکرد هر کدام ۲۴۶

-تعطیلی درس فلسفه حاج آقا روح‌الله (۱۳۲۸) ۲۴۹

-مخالفت با فراگیر شدن فلسفه و تعطیلی درس فلسفه علامه طباطبائی (۱۳۲۸) ۲۵۲

○ باید فلسفه را به صورت قاچاق خواند ۲۵۸

□ تدریس خارج اصول (۱۳۲۴) ۲۶۲

-آثار حاج آقا روح‌الله در دوران تدریس اصول ۲۶۵

○ بدائع الذررى قاعدة فى الفروع ۲۶۵

○ انوار الهداية فى التعليقة على الكفاية ۲۶۶

○ رساله‌های تعادل و التراجیح، قاعده استصحاب و غیره ۲۶۷

○ الاجتهاد و التقليد ۲۶۷

□ در ایام تعطیلات ۲۷۰

-مسافرت‌های تابستانی ۲۷۳

❖ فصل هفتم: اگر آیت‌الله بروجردی اجازه دهند ۲۷۷

□ تعامل حوزه و پهلوی در مواجهه با حزب توده ۲۷۹

-حوزه و انتخاب خیر الشریحین ۲۷۹

-نظر حاج آقا روح‌الله در مورد حزب توده ۲۸۱

□ مبارزه با اسرائیل ۲۸۲

-مبارزات آیت‌الله کاشانی و فدائیان اسلام ۲۸۳

○ سوابق علمى و مبارزاتى آیت‌الله کاشانى ۲۸۳

○ زندانى شدن آیت‌الله کاشانى ۲۸۷

○ مبارزه با اسرائیل و حکومت ۲۸۹

○ تبعید آیت‌الله کاشانى ۲۹۷

□ مخالفت با تغییر قانون اساسی ۲۹۹

□ مبارزه با بهائیت ۳۰۵

۳۰۷ - اعتراض به قتل مسلمانان ابرقو توسط بهائیان

۳۱۰ - ملاقات حاج آقا روح الله با شاه

۳۱۱ - سکوت حاج آقا روح الله

۳۱۹ - فدائیان اسلام و ترویج روح انقلابی گری و مبارزه

۳۲۶ - تحجر در حوزه: نخستین مانع مبارزه

❖ فصل هشتم: بیشتر علمای بلاد شاگرد ایشان اند ۳۳۳

۳۳۵ - دور دوم و سوم تدریس خارج اصول و آغاز تدریس خارج فقه

۳۳۵ - شهرت یافتن حاج آقا روح الله به استادی در فقه و اصول

۳۳۷ - آغاز تدریس خارج فقه

۳۴۱ - فقه در نگاه حاج آقا روح الله

۳۴۲ - تدریس دور دوم و سوم خارج اصول

۳۴۶ - دور سوم خارج اصول

۳۴۷ - از مسجد محمديه تا مسجد اعظم

۳۴۹ - گرایش به مبارزه

۳۵۲ - آثار مرتبط با فقه و اصول در این دوره

۳۵۲ - رساله فی الدلیل والارادة

۳۵۲ - تعلیقه بر وسیله النجاة

۳۵۳ - حاشیه بر رساله ارت ملا هاشم خراسانی

۳۵۴ - رساله فی التقیه

۳۵۴ - تقیه خوفی

۳۵۸ - تقیه مداراتی

۳۵۹ - مناهج الوصول الی علم الاصول

۳۶۱ - حاشیه بر عروة

۳۶۲ - کتاب الطهارة

۳۶۳ - مکاسب محزمه

۳۶۵ - ادامه بحث بیع در قم

۳۶۵ - ویژگی های تدریس فقه و اصول حاج آقا روح الله

۳۶۵ - روش تدریس

۳۶۷ - بیان نظرات مختلف

۳۶۷ - طرح نظریه های ابتکاری و نظم در محتوای تدریس

۳۶۸ - استقبال از طرح اشکال از سوی طلاب در درس

۳۷۱ - میدان دادن به طلاب

۳۷۲ - اصلی ترین مستشکل

- ۳۷۳..... ناراحتی استاد در درس
- ۳۷۴..... نظم و تقید در تشکیل کلاس
- ۳۷۶..... شرکت در دروس مختلف
- ۳۷۶..... حداکثر استفاده از وقت و بیان شیوا
- ۳۷۷..... رفتار متواضعانه در درس
- ۳۷۹..... ذکر مسائل اخلاقی در درس
- ۳۸۱..... پرکاری و نظم در مطالعه و تحقیق
- ۳۸۲..... صمیمیت با طلاب
- ۳۸۳..... توجه به مشکلات طلاب
- ۳۸۴..... پرهیز از خودنمایی و جدل

۳۸۵..... **خصوصیات ظاهری و رفتاری و جذبه شخصیتی**

- ۳۸۵..... خصوصیات ظاهری
- ۳۸۶..... خصوصیات رفتاری
- ۳۸۸..... جذبه برای دیگران

❖ فصل نهم: حاج آقا روح الله لایقین الله..... ۳۹۱

۳۹۳..... **تبیخ و عبادات حاج آقا روح الله در دوره تدریس**

- ۳۹۳..... خشوع در برابر پروردگار
- ۳۹۵..... تقید به حضور در نماز جماعت
- ۳۹۷..... احترام به مسجد
- ۳۹۸..... ساده نماز خواندن
- ۳۹۸..... توجه به آداب نماز
- ۴۰۰..... اهتمام به زیارت
- ۴۰۱..... برپایی مجلس روضه
- ۴۰۳..... انس با ادعیه
- ۴۰۳..... این مرد منشأ خدمات بزرگی به اسلام خواهد شد

۴۰۵..... **ورزش و تفریح**

۴۰۷..... منابع

- ۴۰۷..... کتاب ها
- ۴۱۵..... آرشیو روزنامه ها و مجلات و غیره
- ۴۱۵..... وبگاه ها
- ۴۱۶..... نرم افزارها

بحمدالله پس از فراز و نشیب های فراوان، نگارش جلد دوم و سوم از مجموعه حیات روح الله علیه السلام نیز به پایان رسیده این دو جلد به بازه رحلت حاج شیخ عبدالکریم علیه السلام تا رحلت آیت الله العظمی بروجردی علیه السلام می پردازد؛ بازه ای که می توان از آن به دوره استادی حضرت امام علیه السلام در حوزه علمیه تعبیر نمود. در ابتدا بنا بر آن بود که کلیه مطالب مربوط به بازه زمانی مذکور (۱۳۱۵ تا ۱۳۴۰ ش) در قالب یک جلد کتاب تنظیم شود؛ ولی به دلایلی مانند حجیم شدن بیش از حد، بر آن تسلیم تا در دو بخش به دوران استادی امام راحل علیه السلام پردازیم؛ بخش اول، یعنی مجلد پیش رو، با عنوان «حاج آقا روح الله» و بخش دوم با عنوان «سیاهی ها و سوهان ها».

در کتاب «حاج آقا روح الله»، بیشتر توجه و تأکیدمان بر ابعاد شخصی مشی و سیره امام خمینی علیه السلام در آن برهه، بوده است؛ هرچند به وقایعی که در محیط حوزه و جامعه اتفاق می افتاده اند نیز پرداخته ایم. در «سیاهی ها و سوهان ها» عمدتاً اتفاقات مهم آن دوران و در ضمن، نقش آفرینی امام راحل علیه السلام مورد بررسی قرار گرفته است. در مجموع توجه به این نکته لازم است که این دو جلد باید در کنار هم ملاحظه شوند. درواقع سه جلد «آقا روح الله» (بررسی دوران طلبگی امام علیه السلام تا رحلت حاج شیخ علیه السلام)، «حاج آقا روح الله» و «سیاهی ها و سوهان ها» زمینه و مقدمه است برای ورودی مناسب به دوران نهضت انقلاب اسلامی و فهم عمیق تر نگرش و راهبردهای حضرت امام علیه السلام.

یکی از نکاتی که در نگاه اول ممکن است برای خواننده گرامی سؤال برانگیز باشد، اختلاط مباحث است. چرا از فصلی با محوریت مباحث اخلاقی و عرفانی، به ناگاه وارد اتفاقات کلان جهان شده‌اید و در فصل بعد به جریانات داخل ایران پرداخته‌اید؟! در جواب باید گفت نکته اصلی مرتکز در ذهن ما، همراهی با حرکت امام و گام‌های منتهی به انقلاب اسلامی سال ۵۷، بوده است. ما سعی کردیم تا جای ممکن پیچیدگی‌های روایت این حرکت مستمر را با انتزاعی کردن و پرداخت‌های موضوعی از بین ببریم. تلاش کردیم مخاطب تا جایی که پیوستگی متن اجازه می‌دهد و آن را تبدیل به نوعی گاه‌شماری گسسته نکنند، با سیر اتفاقات همراه شده و بتوانند در متن آنها به تحلیل بپردازد که درس اخلاق امام در آن شرایط چه معنایی می‌دهد و دنبال زعیم گشتن برای حوزه چه معنایی؟ تلاش برای قیام کردن حوزه در دهه ۳۰ چه معنایی دارد و فاصله گرفتن از فدائیان چه معنایی؟ و غیره. از آنجا که این حوادث هر کدام ابعاد مختلفی دارند، باید روایتشان نیز چند بعدی و تا حد ممکن همگام با تاریخ می‌بود.

برای توضیح بیشتر باید گفت که در این دو جلد با چند دسته مطلب مواجهیم:

۱. مطالبی که مستقیماً به سیره سیاسی-اجتماعی امام علیه السلام در آن زمان می‌پردازند و ارتباطشان با دغدغه‌ای که در نگاهش این مجموعه دنبال می‌شده، مشخص است.

۲. مطالبی که به جنبه‌های فردی‌تر و غیر سیاسی-اجتماعی نظر دارند، مانند تحصیل، تدریس، عبادات و مسائل خانوادگی. این عناوین هر چند مستقیماً با اصل دغدغه ما - یعنی تمرکز بر جنبه‌هایی از سیره امام علیه السلام که به مقوله اقامه دین در جامعه می‌پردازند - مرتبط نیست؛ ولی فضای کلی حاکم بر شخصیت و رفتارهای ایشان را توصیف می‌کند. این شناخت در فهم نگرش‌ها و جهت‌گیری‌های اجتماعی ایشان بسیار به کار می‌آید. نسبت دغدغه‌های مختلف این شخصیت را به صورتی واقعی‌تر ارائه می‌کند و از ارائه تصویری کاریکاتوری از ایشان جلوگیری می‌کند. برای نمونه در زمانه‌ای که فضای سیاسی کشور کاملاً درگیر اتفاقی در ابعاد نهضت ملی شدن صنعت نفت است، اینکه وقت امام علیه السلام، آن هم با لحاظ اینکه مسلماً دغدغه‌های سیاسی-اجتماعی بسیار جدی دارد، صرف چه کاری می‌شود و چه میزان به کارهای روزمره خود در نقش یک محقق، مدرّس یا عارف می‌پردازد، معنی دار و قابل تأمل است.

۳. مسائل حول نهاد دین و توصیف نوع نقش‌آفرینی حوزه علمیه و زعیم آن.

طبعاً نمی‌توان کنشگری امام علیه السلام در انقلاب اسلامی را فارغ از تأثیرات بستر نهاد روحانیت بررسی کرد. امام راحل علیه السلام میراث‌دار این نهاد تاریخی بودند و برای فهم انقلاب اسلامی، در کنار نقش آفرینی ایشان و افراد شاخص دیگر، تأثیرات انباشته فرهنگی این نهاد نیز باید لحاظ گردد. اینکه جامعه از گفتمان سیاسی روحانیت چه چیزی را می‌فهمد، متأثر از نوع نقش آفرینی قبلی آنان در مسائل کلان کشور است. در عین حال انواع و اقسام ورودهایی که در این سازمان و با هدف اقامه دین صورت گرفته و سرنوشت آنها در مقایسه با مدل انقلاب اسلامی نیز خود در فهم چگونگی پیشرفت نهضت امام علیه السلام مؤثر است.

۴. عناوینی که ناظر به حوادث مهم تأثیرگذار در عرصه کلان سیاسی-اجتماعی جامعه ایران هستند و درک آنها لازمه فهم روند منتهی به قیام حضرت امام علیه السلام و نسبت مردم ایران با انقلاب اسلامی است. توصیف این حوادث، ذهنیت نخبگان و توده‌های درگیر در آنها را بهتر نشان می‌دهد. اینکه دغدغه نهادینه و یا بروز یافته ایرانیان مسئله عدالت باشد، یا پیشرفت و رفاه یا معنویت و دین و یا سایر مفاهیمی که می‌توانند منجر به جنبش اجتماعی گردند، در فهم نسبت جامعه و افکار مختلفش با انقلاب اسلامی و گفتمان امام علیه السلام بسیار مهم است. در کنار این، راه‌پویش‌های حاکم بر این حوادث و مقایسه آنها با انقلاب اسلامی نیز در فهم مشی امام راحل علیه السلام راه‌گشا است.

درواقع در این دوران، هرچند با حاج آقا روح‌الله علیه السلام ما جدی‌ستیم که در تحولات مختلف جامعه، محور و مرکز باشد، ولی نسبتی که با اتفاقات گوناگون سیاسی، اجتماعی و فرهنگی می‌گیرد قابل بررسی است. برای فهم چگونگی ورود ایشان در قیام انقلاب اسلامی، مطالعه این پیشینه عملکردی، بسیار ضروری است.

در این اثر، تلاش ما بر این است که تا جای ممکن به توصیف پیردازیم و مگر در موارد ضرورت، تحلیل‌های خود را آشکار نکنیم. با این حال برای اشاره به زوایای مدنظرمان، در ابتدای هر فصل متن کوتاهی گنجانیدیم تا ذهن مخاطب درباره آنها حساس‌تر شود. با این حال نمی‌توان ادعا کرد که هرآنچه از دهه‌های ۲۰ و ۳۰ شمسی، برای درک انقلاب اسلامی، باید توشه گرفت را توضیح داده‌ایم. امید است مخاطب جوان و دغدغه‌مند که مخاطب اصلی ما بوده است، با مطالعه این کتاب و مشاهده نواقص آن در تحلیل انقلاب اسلامی، خود به تحقیق بیشتر بپردازد و کارگروه سیره رهبران پژوهشکده باقرالعلوم علیه السلام را نیز در تکمیل این اثر یاری نماید.

در انتها بر خود لازم می‌دانیم زحمات بسیار نویسنده این اثر، جناب حجت‌الاسلام حمیدرضا باقری را ارج نهیم. ایشان با وجود مشکلات فراوان، کار را پیش بردند و با روحیه جهادی و تعامل کم‌نظیرشان با کارگروه، کم‌وکاستی‌های ما را نیز جبران کردند. همچنین از تلاش‌های کادر اداری پژوهشکده و پیگیری‌های حجت‌الاسلام والمسلمین سید علی موسوی، ریاست پژوهشکده که راهبری کلان پروژه‌های سیره رهبران را عهده‌دار بوده‌اند، قدر دانیم.

لازم به ذکر است که این مجلدات سه گانه، در قالب یک برنامه پژوهشی در پژوهشکده تمدن توحیدی قم آغاز شد و عمده پیشرفت جلد اول، یعنی آقاروح‌الله، و بخش قابل توجهی از مباحث مربوط به دو جلد بعدی نیز در همان پژوهشکده به انجام رسید؛ اما به دلیل پاره‌ای از ملاحظات، این برنامه پژوهشی به پژوهشکده تبلیغ و مطالعات اسلامی باقرالعلوم علیه السلام منتقل گردید.

رجاء واثق بر نگاه‌های از سوی حضرت حجت علیه السلام بر این تلاش کوچک داریم و امید داریم که در درگاه الهی مقبول افتند.

پژوهشکده تبلیغ و مطالعات اسلامی باقرالعلوم علیه السلام

کارگروه سیره و منطق رهبری

اردیبهشت ۱۴۰۰